פרשת תרומה

כ״ה, ב׳. ויקחו לי תרומה.

וז״ל המדרש [רבה פרשת ל״ג אות ו׳]: בנוהג שבעולם אדם לוקח חפץ מן השוק שמא יכול לקנות בעליו אבל הקב״ה נתן תורה לישראל ואומר להם כביכול לי אתם לוקחים הוי ויקחו לי תרומה עכ״ל. ביאור דבריהם לפענ״ד, כי דיני חלות הקדושה, אף שבאים הן מכח האדם וכמו שביאר הרמב״ם בסוף הלכות מעילה שיסוד הקדושה הוא מכיון שנקרא עליהם שם אדון העולם אסור להנות מהן והן באים מכח האדם שנברא בצלם, אבל דוקא אם יהיו מצד הישרות והחכמה, אבל בענינים שהם באים שלא כשורה אין הקדושה חלה עליה, וכמו שארז״ל דשם שלא במקומו לא קדש, עיי״ש בפ״ק דערכין [דף ו׳ ע״א]. וזהו ביאור דבריהם, דעל ידי ההפרשה, כלומר מדחל על ההקדש דיני קדושה, ע״כ זהו מהכח שמסר הקב״ה לחלקו שנפח באפיו, וע״י מקדש זה ארז״ל ושכנתי בתוכו לא נאמר אלא ושכנתי בתוכם, והיינו דזה הכח שמסר להם, והוא דוקא אם ההקדש מתנהג עפ״י חקי וכללי התורה שהיא חכמה עליונה, ודו״ק.

ונבין בזה ענין של מעלין בקודש ואין מורידין, דהנה יש להסתפק בזה אם רק איסור הורדה יש כאן או שגם בדיעבד לא מהני. ולכאורה יש להביא ראיה, דהנה אמרינן במנחות דף צ״ט ע״א: ומנ״ל דאין מורידין כו׳ ומנ״ל דמעלין א״ר אחא בר יעקב דא״ק את מחתות החטאים האלה בנפשותם כו׳ בתחלה תשמישי מזבח ואח״כ גופו של מזבח ועיי״ש, ואי נימא דכל עיקר המשא ומתן בגמ׳ הוא אם מותר להעלות בקדש, הכי איצטריך קרא להכי — דאמאי יאסר, ואמאי יגרע מחולין גמורין דיכול להקדיש ואמאי נאסור להקדיש מקדושה קלה לקדושה חמורה, אע״כ דאנו מסופקין דילמא אי אפשר להעלות מקדושה קלה לקדושה חמורה, כלומר דשם קדושתה נקבע עליה עד שא״א לשנות מקדושתה אפילו לעלויא, וע״ז שפיר ילפינן דיש אפשריות, ולפ״ז בהא דאין מורידין נמי הכי הוא דאי אפשר להוריד. ואף דבאמת יש לדחות שאינו דומה בכי האי גוונא להעלאה, דבהעלאה אם נאמר דאי אפשר להעלות א״כ חסרה לה אותה קדושה, כמו אם עבדו קלף לשם תפלין הרי עדיין לא הגיע לעבוד לשמה של ס״ת וכיון שכן אם רוצה הוא לכתוב ס״ת על קלף זה ה״ז כמו קלפים שלא נעבדו לשמה, משא״כ בקלף של ס״ת שבלה והוא עשה ממנו פרשה של תפלין ונימא דלא יוכל להורידה מקדושתה והרי נשארה בקדושת ס״ת ונמצא דחסר בו העבוד לשם תפלין, י״ל דכיון דס״ת קדושתה מעולה יותר מקדושת תפלין ה״ז כמו בכלל מאתים ישנה מנה, וא״כ גם יש כאן קדושת תפלין ויותר. אבל מסתבר דל״ש בקדושה בכלל מאתים, דכל קדושה וקדושה עולם בפני עצמו הוא שהרי כל א׳ סוג בפני עצמו הוא.

ויש להביא ראיה, ועכ״פ זכר לדבר הוא, מהא דכה״ג שעבד בבגדי כהן הדיוט שעבודתו פסולה שהרי הוא כזר דהוי מחוסר בגדים. ולכאורה בשלמא אם עבד עבודת כה״ג כמו ביהכ״פ שפיר איכא למימר, דכיון דע״כ צריך הוא לעבוד ככה״ג והרי הוא

מחוסר בגדים, אבל אם עבד עבודה שכהן הדיוט כשר בה אמאי לא נימא דיש בכלל מאתים מנה, ולו יהא שהנהו כהן הדיוט. אע"כ דבענין קדושה ל"ש למימר הכי, דיסוד הקדושה בנוי על הנהגת החכמה העליונה, וכל א' סוג [מיוחד] הנהו וענין אחר, וכמו כן ביתור בגדים מיפסל כמו במחוסר בגדים והוא ג"כ מטעם הנ"ל, וזהו אמרם [ילקוט שמעוני תהלים רמז תשי"ג] שביהמ"ק של מטה מכוון נגד ביהמ"ק של מעלה, ויודע היה בצלאל כו' לצרף אותיות שבהן נבראו שמים וארץ וכו' [ברכות דף נ"ה ע"א].

כ"ה, ה'. וערת תחשים.

פירש"י וז"ל: תחשים מין חיה ולא היתה אלא לשעה והרבה גוונים היו לה לכך מתרגם ססגונא ששש ומתפאר בגוונין שלו עכ"ל. לכאורה קשה, דכיון שלא נזדמן אלא לשעה א"כ איך היה תרגום ארמי לזה, הא לא היה ביישוב. ואפשר דזוהי כוונת רש"י: דהמתרגם לא תרגם רק להסביר, דלפיכך לקחו עור תחש מלמעלה מפני שעור זה בעל גוונים יפים[1]. ואין להקשות מהא דיחזקאל [ט"ז פ"י] דכתיב: ואלבשך רקמה ואנעלך תחש, דמשמע שהיו עושין מנעלין מעור זה, דאפשר דבמליצה אפשר להשתמש בזה, ומכל שכן למשל לכלל ישראל כיון שהשתמשו בו פעם אחת, ודו"ק[2].

כ"ה, ח'. ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

על דרך הפשט[3] אפשר לומר, דמקדש קרי דברים המקודשים, דהיינו הארון, וכדאשכחן לקמן [במדבר י' פכ"א]: ונסעו הקהתים נושאי המקדש, ופירש"י נושאי הדברים המקודשים, והראב"ע פירש דהיינו הארון. ועכ"פ אפשר לומר כפירש"י דלפיכך אמר מרע"ה מיד על דבר הארון והכלים, משום דזהו פירוש של ועשו לי מקדש[4]. ואם נאמר כדעת ראב"ע דקאי על הארון בלבד, יהיה ניחא לפי זה מש"כ בארון "ועשו" בלשון רבים, ובשאר כלים כתוב "ועשית" בלשון יחיד, ומשום דכאן בא לפרש מה שאמר "ועשו" לי מקדש, דהיינו שיעשו ארון[5]. וגם [אתי שפיר] מה שארז"ל

1. וכן כתבו בספר חנוכת התורה ובמהרי"ל דיסקין, עיי"ש.

2. עיין במהרש"א שבת [דף כ"ח ע"ב ד"ה לפי שעה]: ומ"ש ואנעלך תחש היינו נמי בדור המדבר לפי אותו שעה עכ"ל.

3. כלומר דרש"י פירש ועשו לי מקדש: ועשו לשמי בית קדושה עכ"ל, ורבינו מציע פירוש אחר. וע"ע עירובין [דף ב' ע"ב].

4. אולי כוונת רבינו היא ליישב את מאמרם בברכות [דף נ"ה ע"א]: בשעה שאמר לו הקב"ה למשה לך אמור לבצלאל לעשות משכן ארון וכלים הלך משה ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן א"ל משה רבינו מנהגו של עולם אדם בונה בית ואח"כ מכניס לתוכו כלים כו' שמא כך אמר לך הקב"ה משכן ארון וכלים א"ל שמא בצל קל היית וידעת עכ"ל, ולכאורה תמוה מדוע באמת שינה משה מסדר מנהגו של עולם, וע"ז מיישב רבינו דכיון דהציווי של "ועשו לי מקדש" קאי על הדברים המקודשים, כלומר הכלים, אז לכן מיד אחר דיבור זה צוה לעשות הארון והכלים.

5. ובאמת המעיין בראב"ע אצלנו [בפסוק י'] שכתב: ועשו [לי ארון] בעבור שאמר בתחלה ועשו לי החל ככה ועשו ארון עכ"ל, לא ברור מה בא לפרש, אמנם לפ"ד רבינו כוונתו ליישב השינוי לשון בארון "ועשו" מבשאר הכלים "ועשית", ועל זה יישב משום דאמר מקודם ועשו לי מקדש, והרי זה כדברי רבינו.